

Ülevaade 2010. aastal Euroopa Inimõiguste Kohtusse ja ÜRO inimõiguste komiteele Eesti Vabariigi vastu esitatud individuaalkaebuste kohta

Ülevaate on koostanud Vabariigi Valitsuse esindaja Euroopa Inimõiguste Kohtus, Välisministeeriumi juriidilise osakonna inimõiguste büroo vanemjurist Maris Kuurberg. Ülevaates käsitletakse individuaalkaebusi, mis on esitatud Eesti Vabariigi vastu Euroopa Inimõiguste Kohtule (edaspidi *EIK*) Euroopa Nõukogu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi *konventsioon*) alusel ning ÜRO inimõiguste komiteele ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste pakti ja selle lisaprotokolli alusel (vt ülevaate lisa). Ülevaade koosneb järgmistest alajaotustest.

1. Üldinformatsioon arengutendentside kohta Euroopa Inimõiguste Kohtus ja 2010. aasta kohtunikuvalimised
2. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud sisulised otsused
3. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud otsused kaebuste vastuvõetavuse kohta
4. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud otsused kaebuste kohtuasjade nimistust kustutamise kohta
5. Kohtuotsuste täitmine ja sellega seonduvad soovitused

1. Üldinformatsioon arengutendentside kohta Euroopa Inimõiguste Kohtus ja 2010. aasta kohtunikuvalimised

Euroopa Inimõiguste Kohtule (edaspidi *EIK*) esitatavate kaebuste arv suureneb iga aastaga. 2008. aastal esitati EIKi 49 850; 2009. aastal 57 100 ja 2010. aasta 11 kuu jooksul juba 57 400 kaebust. 1. detsembri 2010 seisuga oli EIK menetluses 142 550 kaebust (1. jaanuari 2010 seisuga oli see arv 119 300). Menetluses olevatest kaebustest on 62,4% esitatud 5 riigi vastu (28% Venemaa, 11,3% Türgi, 8,4% Rumeenia, 7,6% Ukraina, 7,1% Itaalia).

EIK registreeris 2010. aastal 271 Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebust, vastuvõetamatuks tunnistas ja kohtuasjade nimistust kustutas 188 kaebust (suur osa neist tunnistati vastuvõetamatuks enne Eestile vastamiseks saatmist); lisaks tegi EIK 2 sisulist otsust. Võrdluseks võib tuua, et 2009. aastal esitati Eesti Vabariigi vastu 204 kaebust ning vastuvõetamatuks tunnistati 169 kaebust.

Kokku on EIK 1. jaanuari 2011 seisuga registreerinud 507 Eesti vastu esitatud kaebust (see arv ei sisalda valitsusele vastamiseks esitatud kaebusi ega veel registreerimiseelses staadiumis olevaid kaebusi; 1. jaanuaril 2010 oli vastav arv 422). Registreeritud kaebus tähendab, et kaebus vastab formaalsetele nõuetele, kuid ei tähenda, et kaebus edastatakse Eestile vastamiseks. Tõenäoliselt enamiku neist kaebustest tunnistab EIK vastuvõetamatuks enne Eestile vastamiseks saatmist.

2010. aasta kõige olulisemaks sündmuseks EIK tuleviku mõttes oli 18.–19. veebruaril 2010 toimunud Interlakeni konverents, millel Euroopa Nõukogu (edaspidi *EN*) liikmesriigid võtsid ühehäälselt vastu deklaratsiooni ja tegevuskava EIK reformimiseks. Interlakeni deklaratsiooniga soovitakse saavutada tasakaal EIKi esitatavate kaebuste ja EIK poolt tehtavate otsuste arvu vahel, et hoida praegu juba väga üle koormatud EIK töövõimelisena ka tulevikus. Muu hulgas rõhutatakse Interlakeni deklaratsioonis EIK subsidiaarsuse põhimõtet, st et eelkõige peab riik ise tagama oma õiguskorra ja praktika vastavuse konventsioonile ja EIK lahendites rõhutatud põhimõtetele ning et selle tagamiseks peab riik järgima ka teiste riikide suhtes tehtud otsuseid. Deklaratsioon näeb ette konkreetsed kohustused nii EN liikmesriikidele, EIKile endale kui ka EN ministrite komiteele. 2010. aasta jooksul on EN ministrite komitee inimõiguste juhtkomitee (CDDH) ja sellele alluvad töörühmad¹ tegelenud kohtureformiga väga aktiivselt, analüüsides muu hulgas uue kaebuste sõelumiskehandi loomist; riigilõivu sisseviimist; piloototsuste tegemise menetlust, millega saaks korrada lahendada ühe riigi vastu esitatud analoogseid kaebusi; konventsiooni lihtsustatud korras muutmise võimalusi tulevikus, et vältida iga muudatuse puhul kõikide konventsiooniosaliste keerulist ratifitseerimisprotsessi; EIK põhikirja loomist; inimõiguste kohtu kohtunikuvalimise riigisiseste menetluste läbipaistvamaks muutmist jne. Kuna Eesti peab oluliseks EIK jätkusuutlikkuse tagamist tulevikus, osaleb Eesti aktiivselt kohtureformiga tegelevates töörühmades. 26.-27. aprillil 2011 toimub Türgis Izmiris Interlakeni konverentsi jätkukonverents, millel hinnatakse seni deklaratsiooni täitmiseks võetud meetmeid.

¹ Euroopa Inimõiguste Kohtu reformi ekspertide komitee, *DH-GDR*; inimõiguste kaitse arendamise menetluse ekspertide komitee, *DH-PR*; ja Euroopa inimõiguste konventsiooni teatud sätete lihtsustatud korras muutmise ekspertkomitee, *DH-PS*.

Lisaks EIK ja EN ministrite komitee tööle peavad vastavalt Interlakeni deklaratsiooni rakendussätete punktile 3 kõik konventsiooniosalised enne 2011. aasta lõppu teavitama EN ministrite komiteed deklaratsiooni rakendamiseks võetud meetmetest. 2010. aasta jooksul Interlakeni deklaratsiooni täitmiseks võetud meetmetest väärivad mainimist järgmised. Eesti on täitnud deklaratsiooni tegevuskava soovitusi, milles kutsuti riike üles saatma EIK kantseleisse riigi palgal olevaid eksperte tähtajaga üks aasta. Koostöös Riigikohtuga saadeti EIK kantseleisse alates 1. oktoobrist 2010 Riigikohtu nõunik, kes Eestisse tagasi tulles toob kaasa kasulikud teadmised EIK toimimise ja praktika kohta. Eesti on astunud samme täitmaks soovitusi tagada EIK puudutava teabe parem kättesaadavus. Alates 2010. kevadest on Välisministeeriumi kodulehel eraldi informatsioon EIK poole pöördumise kohta, samuti kõikide Eesti suhtes tehtud kohtulahendite tõlked eesti keelde ja muu asjassepuutuv teave.

Lisaks tuleb märkida, et 1. juunil 2010, pärast Vene Föderatsiooni poolset ratifitseerimist, jõustus lõpuks 13. mail 2004 vastu võetud konventsiooni 14. protokoll, millega muudetakse konventsiooni kontrollisüsteemi. Niisiis jõustusid alates 1. juunist 2010 kõikide EN liikmesriikide suhtes need 14. protokolliga sätted, mis kehtisid Eesti suhtes juba alates 1. augustist 2009, kuna Eesti nõustus 14. protokolliga ajutise kohaldamisega enda suhtes. Alates 1. juunist 2010 tegutsevad EIKis ainuisikuliselt asju läbivaatav kohtunik ja kolmest kohtunikust koosnev komitee, kes vaatab läbi kaebusi, milles tõstatatud küsimuste kohta on juba väljakujunenud kohtupraktika. Lisaks jõustus uus kaebuste vastuvõetavuse kriteerium, mille kohaselt on kaebus vastuvõetamatu, kui selle esitaja ei ole kandnud märkimisväärset kahju. Seoses inimõiguste konventsiooni uue redaktsiooni jõustumisega (14. protokolliga jõustunud muudatused) vaatas Välisministeerium üle konventsiooni ja protokollide senised tõlked ning korraldas uute tõlgete avaldamise Riigi Teatajas.

14. protokolliga jõustumisega seoses toimusid 2010. aastal kahed kohtunikuvalimised – Eesti uue kohtuniku valimised ning *ad hoc* kohtunike valimised. 14. protokolliga jõustumisel oleks Eestist valitud alalise kohtuniku Rait Maruste ametiaeg pikenenud kahe aasta võrra (st kuni 31.10.2012), kuid kuna Rait Maruste loobus ametiaja pikendamisest, siis esitas Eesti Euroopa Nõukogu parlamentaarsele assambleele avaliku konkursi käigus valitud kolm uut kohtuniku kandidaati (tähestikulises järjekorras): Mai Hion, Allar Jõks ja Julia Laffranque. ENPA valis 5. oktoobril 2010 EIK Eesti uueks alaliseks kohtunikuks Julia Laffranque'i, kes on ametis 1. jaanuarist 2011 kuni 31. detsembrini 2019 (14. protokolliga kohaselt nähakse senise tagasivalimisõigusega kuueaastase ametiaja asemel ette ühekordne üheksa-aastane ametiaeg).

Lisaks esitas Eesti seoses 14. protokolliga konventsiooni tehtud muudatuste jõustumisega 1. juunil 2010 EIKile neljaliikmelise ad hoc kohtunike nimekirja. *Ad hoc* kohtunikud peavad olema valmis alalise kohtuniku asemel asja arutama, kui alalisel kohtunikul on huvide konflikt või muu põhjus, miks ta ei saa asja arutamisel osaleda. Nimekirjas on Pavel Gontšarov, Oliver Kask, Julia Laffranque ja Priit Pikamäe (*kuna Julia Laffranque on alates 01.01.2011 Eesti alaline kohtunik, siis kustutatakse ta ad hoc kohtunike nimekirjast*).

EIK reformiga seonduvalt tuleb veel märkida, et vastavalt 1. detsembril 2009 jõustunud Lissaboni lepingule ning 1. juunil 2010 jõustunud 14. protokollile, mis näevad ette Euroopa Liidu (edaspidi EL) ühinemise inimõiguste konventsiooniga,

moodustati 2010. aasta suvel EN – EL ühine töörühm (CDDH-UE), kes tegeleb aktiivselt ühinemiseks vajalike ettevalmistustega.

2. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud sisulised otsused

2010. aastal tegi EIK Eesti suhtes kaks sisulist otsust: ühes asjas leidis EIK ühe rikkumise ning muus osas tunnistas kaebuse vastuvõetamatuks; teises kaebuses EIK rikkumist ei tuvastanud. Esimeses asjas leidis EIK, et kriminaalasja arutamise pikkus on juba riigi enda poolt heastatud, kuna seda on võetud arvesse karistuse mõistmisel, ent tuvastas siiski vahi all pidamise ebamõistliku kestuse. Teises asjas leidis EIK, et Eesti ei ole rikkunud Vene erusõjaväelaste omandiõigust ega diskrimineerinud neid, sest nende pensionid alluvad eriregulatsioonile.

2.1 4. veebruari 2010 otsus Malkov vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 31407/07

EIK otsuse kohaselt on rikutud konventsiooni artikli 5 lõiget 3 (vahistamisega seotud õigused), kuna isegi juhul, kui kaebaja vahi all pidamine neli aastat ja üheksa kuud oli õigustatud, ei ole kohtud kohtuasja arutamisel järginud hoolsuskohustust. Kaebaja kinnipidamine venis, sest tema asja arutasid esimeses astmes nelja aasta jooksul neli eri kohtunikku ning istungitevahelised perioodid olid märkimisväärselt pikad. Kuna kaebaja kahjunõuet ei esitanud, siis rahalist hüvitist talle ei mõistetud.

Et EIK suhtub vahi all pidamise pikkusesse väga kriitiliselt, tõendavad seni Eesti suhtes tehtud ja rikkumise tuvastanud kohtuotsused (täiendavalt 15. veebruari otsus asjas Sulaoja vs. Eesti, 21. juuni 2005 otsus asjas Pihlak vs. Eesti, 11. oktoobri 2005 otsus asjas Peterson ja Sitnik vs. Eesti).

Artikli 6 lõike 1 alusel esitatud menetluse ebamõistlikku kestust puudutava kaebuse tunnistas EIK vastuvõetamatuks, kuna riigisisised kohtud on kaebajale karistuse mõistmisel juba võtnud menetluse pikkust arvesse.

2.2 4. novembri 2010 otsus Tarkoev jt vs. Eesti Vabariik, kaebused nr 14480/08 ja 47916/08

EIK seitsmeliikmeline koda leidis ühehäälselt, et Eesti ei ole Vene erusõjaväelastest kaebajaid diskrimineerinud (artikkel 14) ega nende omandiõigust (1. protokolli artikkel 1) – õigust pensionile – rikkunud, kuigi neile makstakse pensioni eritingimustel, st 1994. aastal sõlmitud „Eesti Vabariigi ja Vene Föderatsiooni vahelise kokkuleppe Vene Föderatsiooni relvajõudude pensionäride sotsiaalsete tagatiste küsimuses Eesti Vabariigi territooriumil“ alusel. EIK märkis, et diskrimineerimisest saab rääkida üksnes siis, kui võrdseid ei ole koheldud võrdselt. Antud juhul olid kaebajad erisubjektid, kelle suhtes kehtisid erireeglid ja seega oli nende erinev kohtlemine õigustatud. EIK nõustus Eesti selgitusega, et asjakohasel juhul tuleb arvesse võtta erilist ajaloolist konteksti, milles 1994. aasta kokkulepe sõlmiti; samuti seda, et erusõjaväelased teadsid juba Eestisse jäämise otsuse tegemisel tulevikus Eesti pensioni saamise tingimusi.

Kaebajatel on võimalik kolme kuu jooksul, st kuni 4. veebruarini 2011 taotleda asja 17 kohtunikust koosnevale suurkojale edasisaatmist. Asi võetakse suurkoja menetlusse üksnes siis, kui see tõstatab olulise, konventsiooni või selle protokollide tõlgendamist või kohaldamist käsitleva või üldise tähtsusega küsimuse.

3. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud otsused kaebuste vastuvõetavuse kohta

2010. aastal tegi EIK viis otsust Eesti Vabariigi vastu esitatud kaebuste vastuvõetavuse kohta. Kahel juhul tegi EIK osaotsuse, st tunnistas kaebuse osaliselt vastuvõetamatuks, kuid teatud väidete osas edastas Eestile vastamiseks. Kolm kaebust tunnistas EIK tervikuna vastuvõetamatuks.

3.1 5. jaanuari 2010 otsus Vayser vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 7157/05

EIK hindas kaebust konventsiooni artikli 6 lõike 1 (õigus õiglasele kohtumenetlusele) alusel ja nõustus, et kaebaja kriminaalmenetlus oli olnud õiglane, sealhulgas oli matkimine toimunud õiguspäraselt; ka ei olnud kaebaja tõenäoliselt ammendanud riigisisesid õiguskaitsevahendeid. Lõpetuseks leidis EIK, et altkäemaksu võtmisel saadud raha äravõtmine riigi poolt oli seaduslik.

3.2 2. veebruari 2010 otsus Dolinskiy jt vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 14160/08

EIK tunnistas kaebuse väljasaatmiskeskuses kinnipidamise seaduslikkuse, perekonnaelu puutumatus väidetava rikkumise ja veel mitme väite kohta tervikuna vastuvõetamatuks, leides, et Eesti ei ole rikkunud kaebaja väljasaatmiskeskuses kinnipidamisega (1 aasta ja 7,5 kuud) konventsiooni artikli 5 lõike 1 punkti f, kuna kinnipidamine oli sel perioodil seaduslik ja põhjendatud.

EIK otsuse kohaselt ei olnud kaebaja enne kaebuse EIKi esitamist ammendanud riigisisesid õiguskaitsevahendeid ning seetõttu ei saa EIK perekonnaelu puutumatus rikkumist käsitlevat kaebust hinnata. Ülejäänud kaebuste suhtes (konventsiooni artiklite 3, 6 ja 14 ning 1. protokolli artikli 1 väidetav rikkumine) leidis EIK, et õiguste või vabaduste rikkumist ei nähtu, seega on kaebused selgelt põhjendamatud.

3.3 24. augusti 2010 otsus Kaasik vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 8235/10

EIK tunnistas kaebuse, mis oli esitatud konventsiooni artikli 6 lõigete 1 ja 2 (maakohus ei olnud erapooletu ning hindas tõendeid vääralt); artikli 6 lõike 3 punkti c (kaitsja kaitsestrateegia ja tegevuse kohta esitatud kaebused) ja artikli 13 (õigus riigisisesele õiguskaitsevahendile) alusel, tervikuna vastuvõetamatuks, leides, et Eesti ei ole rikkunud ühtegi konventsiooniga tagatud õigust.

Eraldi rõhutas EIK, et arvestades advokaadiameti sõltumatust riigist, on kaitse korraldamine põhimõtteliselt süüdistava ja tema kaitsja vaheline asi ega või, välja arvatud erakorralistel asjaoludel, tuua kaasa riigi vastutust konventsiooni alusel. Sellist erakorralist alust kaebaja asjas ei esinenud. Lisaks märkis EIK, et ka kaebaja ise oli jätnud kasutamata võimaliku õiguskaitsevahendi riigisese menetluse vaidlustamiseks (jätnud esitamata kaebuse tähtaja ennistamise taotluse) ning jätnud seega ammendamata konventsiooni artikli 35 lõikes 1 nõutud riigisisesed õiguskaitsevahendid.

3.4 30. märtsi 2010 osaotsus Šuvalov vs. Eesti Vabariik, kaebused nr 39820/08 ja 14942/09

EIK leidis konventsiooni artikli 8 ning artikli 6 lõike 1 ja lõike 3 punkti d alusel esitatud kaebuste lahendamisel tehtud osaotsuses, et Eesti kohtud ei ole rikkunud kaebaja eraelu puutumatus kriminaalmenetluse kohta teabe avaldamisega; samuti leidis EIK, et kaebajat ei õhutatud kuritegu toime panema, tema vahistamisel ja

läbiotsimisel ei rikutud tema kui kohtuniku puutumast ning tema taotletud tunnistajate istungile kutsumata jätmisega ei rikutud õiglast menetlust. Lisaks kinnitas EIK, et konventsioon ei taga isiku õigust nõuda õigusakti põhiseadusevastaseks tunnistamist. Kohus leidis, et eelnimetatud kaebused on põhjendamatud ning tunnistas need vastuvõetamatuks.

Siiski leidis EIK, et olemasoleva teabe alusel ei saa ta teha otsust kaebaja kaebuse kohta, kas Riigiprokuratuuri poolt pressiteadete avaldamisega ning riigiprokuröri poolt ajakirjandusele avalduste tegemisega rikuti tema suhtes süütuse presumptsiooni. Selles osas saatis EIK kaebuse valitsusele vastamiseks.

3.5 14. septembri 2010 osaotsus Korobov jt vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 10195/08

Seitse kaebajat esitasid kaebused seoses pronksiöö sündmustega konventsiooni artiklite 3 (piinamise keeld), 5 (õigus isikuvabadusele ja -puutumatusel), 6 (õigus õiglasele kohtumenetlusele) ja 14 (diskrimineerimise keeld) alusel.

Kõik kaebajad peeti 26.04.-28.04.2007 politsei poolt kinni ja hiljem esitasid nad eraldi avaldused politsei suhtes kriminaalmenetluse alustamiseks. Ühegi avalduse alusel kriminaalmenetlust politsei vastu ei alustatud. Lõpliku kohtuastmena otsused teinud Tallinna Ringkonnakohus kriminaalmenetluse alustamata jätmise peale esitatud kaebusi ei rahuldanud.

EIK leidis osaotsuses, et kaebused artiklite 6 ja 14 alusel ei ole põhjendatud ja tuleb tunnistada vastuvõetamatuks. Samuti leidis kohus, et kolme kaebaja kaebused artikli 3 alusel (piinamine) on selgelt põhjendamatud ja tuleb tunnistada vastuvõetamatuks. Ka kaebused artikli 5 lõike 2 (teatamine kinnipidamise põhjustest) ja artikli 5 lõike 3 (viivitamata kohtuniku ette toimetamine) väidetava rikkumise kohta tunnistas kohus vastuvõetamatuks.

Siiski leidis EIK, et olemasoleva teabe alusel ei saa ta teha otsust nelja kaebaja võimaliku piinamise kohta ning valitsus peab neile kaebustele vastama ja selgitama ka riigivõimude poolt uurimiskohustuse täitmist. Samuti leidis kohus, et valitsus peab vastama kaebustele, mis puudutavad kõigi kaebajate kinnipidamist: kas kaebajatelt vabaduse võtmisel oli seaduslik ja konventsiooniga kooskõlas olev alus ning kas kaebajatel oli tõhus õiguskaitsevahend konventsiooni artikli 5 lõikes 5 sätestatud hüvitise nõudmiseks artikli 5 rikkumise korral.

4. 2010. aastal Eesti Vabariigi suhtes tehtud otsused kaebuste kohtuasjade nimistust kustutamise kohta

2010. aastal kustutas EIK kuus Eesti Vabariigi vastu menetluses olnud kaebust kohtuasjade nimistust: kolm kaebust kustutati, kuna kaebajate tegevusetus kinnitas soovimatust menetlust jätkata; kahe kaebuse menetlus lõpetati kaebaja ja Eesti Vabariigi valitsuse vahel sõlmitud sõbraliku kokkuleppe alusel ning ühe kaebuse menetlus lõpetati Eesti ühepoolse deklaratsiooni alusel.

4.1 12. jaanuari 2010 otsus Jürgens vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 29481/07

Kaebus oli esitatud konventsiooni artikli 5 lõike 3 alusel vahi all pidamise pikkuse peale ning konventsiooni artikli 5 lõike 4 alusel vahi alt vabastamise taotluse korrektselt läbivaatamata jätmise peale.

EIK kustutas kaebuse kohtuasjade nimistust, kuna kaebaja jättis valitsuse vastuväidetele, mille EIK talle vastamiseks edastas, reageerimata. Konventsiooni artikli 37 lõike 1 punkti a kohaselt võib EIK kaebuse kohtuasjade nimistust kustutada menetluse igas järgus, kui asjaolud viivad järeldusele, et kaebaja ei kavatse jääda kaebuse juurde, ning kui ei esine muid aluseid, mis nõuaksid kaebuse läbivaatamise jätkamist.

4.2 12. jaanuari 2010 otsus Kahana vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 23792/07

Kaebus oli esitatud konventsiooni artikli 5 lõike 3 alusel vahi all pidamise pikkuse peale.

EIK kustutas kaebuse kohtuasjade nimistust, kuna kaebaja jättis valitsuse vastuväidetele, mille EIK talle vastamiseks edastas, reageerimata. Konventsiooni artikli 37 lõike 1 punkti a kohaselt võib EIK kaebuse kohtuasjade nimistust kustutada menetluse igas järgus, kui asjaolud viivad järeldusele, et kaebaja ei kavatse jääda kaebuse juurde, ning kui ei esine muid aluseid, mis nõuaksid kaebuse läbivaatamise jätkamist.

4.3 30. septembri 2010 otsus Artemi ja Gregory vs. Küpros ja 21 Euroopa Liidu liikmesriiki, sh Eesti, kaebus nr 35524/06

Kaebajad (1911. aastal ja 1965. aastal sündinud Kreeka Küprose päritolu Küprose kodanikud, kes pidid 1974. aastal Küprose põhjaosast põgenema sama aasta augustis toimunud Türgi armee sissetungi tagajärjel) kaebasid oma liikumis- ja elukohavaliku vabaduse ebaõiglase piiramise peale Euroopa Liidu territooriumil, eelkõige Küprose põhjaosas, mis tuleneb 2003. aasta ühinemislepingu lisaks oleva protokolliga nr 10 sätestatud *acquis communautaire*'i (ühenduse õigustik) kohaldamise peatamisest Põhja-Küprose aladel.

EIK küsis vastustajariikidelt, kas need on *acquis communautaire*'i kohaldamise peatamisega Küprose põhjaosa suhtes järginud oma ühist kohustust tagada kaebajate õiguste tõhus kaitse, mis puudutab õigust austusele nende Küprose põhjaosas asuvate kodude suhtes ning liikumisvabadust ja õigust valida elukohta vastavalt konventsiooni neljanda protokollil artiklitele 2 ja 3. Samuti küsis EIK, milliseid abinõusid on vastustajariigid võtnud kasutusele, et *acquis communautaire*'i kohaldamise peatamine Küprose põhjaosas jääks vaid ajutiseks meetmeks kuni Küprose probleemile sisulise lahenduse leidmiseni.

21 EL liikmesriiki (v.a Küpros) esitasid juulis 2010 EIKle ühise vastuse, milles asusid seisukohale, et vastustajariikidel (v.a Küpros) puudub selles kaebuses konventsiooni artikli 1 mõttes igasugune territoriaalne ja eksterritoriaalne jurisdiktsioon kaebajate üle, kuna väidetav rikkumine ei ole toimunud ei nende riikide territooriumil ega territooriumil, mis oleks nende tegeliku kontrolli all. Sisulises vastuses selgitati, et kaebajate õigusi ei ole rikutud.

Pärast vastustajariikide vastuse saamist palus EIK kahel korral kaebajatel neile seisukohtadele vastata. Kaebajad kohtu kirjadele ei reageerinud, mistõttu otsustas EIK konventsiooni artikli 37 lõike 1 punkti a alusel kaebuse menetlemise lõpetada ja kustutada kaebuse kohtuasjade nimistust.

4.4 2. märtsi 2010 otsus Õmblus vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 27669/08

Kaebaja kaebas artikli 6 lõike 1 alusel kriminaalmenetluse ebamõistliku pikkuse (6 aastat, 5 kuud ja 12 päeva) peale. EIK edastas koos kaebusega Eesti valitsusele sõbraliku kokkuleppe ettepaneku, mille kohaselt lõpetataks asja menetlemine, kui Eesti valitsus nõustub maksma kaebajale hüvitisena 1000 eurot.

Kuna Eesti valitsus nõustus sõbraliku kokkuleppega, kaebaja aga mitte, siis esitas Eesti ühepoolse deklaratsiooni, millega tegi ettepaneku kohtuasja menetlemine lõpetada, kuna Eesti võtab endale kohustuse maksta kaebajale menetluse ebamõistliku pikkuse eest 950 eurot. EIK kinnitas valitsuse esitatud ühepoolse deklaratsiooni. Muude kaebaja kaebuste suhtes leidis EIK, et need on selgelt põhjendamatud ja tunnistas need vastuvõetamatuks.

Eesti täitis otsuse rahalise hüvitise väljamaksmise kohta tähtaegselt, st enne 2. juunit 2010.

Tuleb rõhutada, et EIK soosib sõbralike kokkulepete sõlmimist ja kaebuste kohtuasjade nimekirjast eemaldamist valitsuse deklaratsiooni alusel. Sellistel juhtudel EIK kontrollib küll esitatud kokkulepete ja deklaratsioonide sobivust olukorra lahendamiseks, kuid ei analüüsi esitatud kaebusi sisuliselt ega tee seega ka riigi suhtes negatiivset ja rikkumist tuvastavat otsust.

4.5 2. märtsi 2010 otsus Pervushin jt vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 54091/08

Selles kohtuasjas esitasid artikli 6 lõike 1 alusel kaebuse kolm kaebajat, kelle (ühine) kriminaalmenetlus oli ebamõistlikult pikk (7 aastat, 3 kuud ja 4 päeva).

EIK edastas koos kaebusega Eesti valitsusele sõbraliku kokkuleppe ettepaneku, mille kohaselt lõpetataks asja menetlemine, kui Eesti valitsus nõustuks maksma kolmele kaebajale igähele menetluse pikkuse eest hüvitisena 2000 eurot. Nii kaebajad kui ka Eesti valitsus nõustusid ettepanekuga ja EIK kinnitas sõbraliku kokkuleppe. Eesti täitis otsuse hüvitiste väljamaksmise kohta tähtaegselt, st enne 2. juunit 2010.

4.6 5. oktoobri 2010 otsus Nõgisto vs. Eesti Vabariik, kaebus nr 40163/08

Kaebaja kaebas artikli 8 (õigus era- ja perekonnaelu austamisele) alusel, et tema perekonnaellu on lubamatult sekkunud sellega, et tema kui vahistatu suhtes kehtisid kriminaalmenetluses üle kahe aasta (kuni menetluseni Riigikohtus) lisapiirangud – suhtlemispiirangud kirjavahetusele, telefonikõnedele ja kohtumistele muu hulgas lähedastega (tütar, abikaasa, vanemad).

EIK edastas koos kaebusega Eesti valitsusele sõbraliku kokkuleppe ettepaneku, mille kohaselt lõpetataks asja menetlemine, kui Eesti valitsus nõustuks maksma kaebajale eelnimetatud rikkumise eest hüvitisena 5000 eurot. Nii kaebaja kui ka Eesti valitsus nõustusid ettepanekuga ja EIK kinnitas sõbraliku kokkuleppe. Eesti täitis otsuse hüvitise väljamaksmise kohta tähtaegselt, st enne 5. jaanuari 2011.

5. Kohtuotsuste täitmine ja sellega seonduvad soovitused

Järelevalvet EIK otsuste täitmise üle teostab konventsiooni kohaselt EN ministrite komitee. 2010. aastal peeti EIK otsuste täitmise järelevalve eriistungeid neljal korral. Vaid ühel korral, 17. detsembril 2010, olid päevakorras Eesti kohtuasjad (4. veebruari 2010 otsus asjas Malkov vs. Eesti; 12. aprilli 2007 otsus asjas Pello vs. Eesti; 25. juuni 2009 otsus asjas Liivik vs. Eesti, 11. juuli 2006 otsus asjas Harkmann vs. Eesti, 29. mai 2008 otsus asjas Bergmann vs. Eesti ning 24. aprilli 2008 otsus asjas Dorozhko ja Pozharskiy vs. Eesti). Lõplikes resolutsioonides (nr 156–159 ja 190) leidis ministrite komitee, et kõik nimetatud kuus otsust olid kohaselt täidetud ning sulges nende täitmise järelevalve.

Ministrite komitee märtsi 2011 istungile on praeguse seisuga planeeritud viie Eesti suhtes tehtud kohtuotsuse täitmise ülevaatamine (*Kochetkov, Saarekallas OÜ, Missenjov, Mikolenko ja Nõgisto*). Neist kolme esimese osas (*Saarekallas OÜ, Missenjov, Kochetkov*) ootab ministrite komitee informatsiooni üldmeetmete vastuvõtmise kohta, st õigusaktide täiendamise kohta. Kuigi menetluse kiirendamise taotluse esitamise võimalus on ette nähtud Riigikogu menetluses olevas eelnõus 599 SE (vt ülevaate lisa p 2.1) ja hüvitisenõude esitamise võimalus riigivastutuse seaduse eelnõus 818 (vt ülevaate lisa p-d 2.1 ja 2.4), siis need seadused ei ole veel vastu võetud ega kehti, mistõttu ei ole Eesti esitatud teave arengu kohta piisav selleks, et ministrite komitee saaks nende kohtuasjade järelevalve lõpetada.

Kuna 14. protokolliga jõustunud konventsiooni muudatuste kohaselt alluvad ministrite komitee järelevalvele ka sõbralikud kokkulepped, siis kontrollib ministrite komitee *Pervushin jt* ning *Nõgisto* asjades sõlmitud kokkulepete rahalist täitmist. Need otsused on korrektselt täidetud (vt p 4.5 ja 4.6).